

4. Spreeklijn

- Afgelopen vrijdag heeft stas Fin de **compensatieregeling** van de Adviescommissie voor **gedupeerde CAF 11-ouders omarmd**.
- Na eerdere excuses eindelijk solide **oplossing** voor deze ouders.
- Eind 2019 volgen **tweede deeladvies** en **rapport ADR**. Bij **soortgelijke situaties** heeft hij aangegeven dat compensatie voor de hand ligt.
- Stas Fin heeft ook een groot aantal **documenten** met uw Kamer gedeeld.
- Daarin komt **verdere detaillering van handelen in dat tijdsgewricht** naar voren. heeft de beelden die uit de stukken naar voren komen ook **meegenomen** in zijn rapport.
 - Veel **ongepast taalgebruik** en **vooringenomen houding** van Toeslagen, ouders onterecht als fraudeur behandeld;
 - noemt dat **institutionele vooringenomenheid**: in die tijd had Toeslagen een **focus op fraudebestrijding**. Uit de Wob-stukken blijkt dat **ook het MT** in die tunnelvisie zat.
- Stas Fin heeft dat in zijn brief "**onacceptabel**" genoemd.
- Hij is **vastberaden** om dit voortaan te **voorkomen**.
- Flink aantal **maatregelen**: oa de **cultuur Toeslagen**, het toepassen van de **menselijke maat**, **juridische waarborgen**, onderzoek naar **verkleinen en vereenvoudigen** dienst.
- Daarnaast kijk ik samen met stas Fin naar de **systematiek van Toeslagen en het stelsel**. De **RvS** uitspraken, het **rapport** en het 1e deel van het **IBO rapport** geven goede aanleiding daarvoor.
- Voor verdere vragen moet ik **verwijzen** naar het nog te plannen **debat** dat u met **stas Fin** hierover heeft.

5. Q&A's bij doorvragen

Q. Waarom heeft het zo lang geduurd om tot deze conclusies te komen?

A.

- EXDONNER1 geeft aan dat de **oorzaken zich niet zo eenvoudig** laten aanwijzen:
 - Enerzijds **uitvoering**: institutionele vooringenomenheid en tunnelvisie. **Aandeel cultuur**: herkennen, erkennen en herstel heeft te lang geduurd.
 - Maar ook **RvS** die nu niet individueel, maar vanuit integraal beeld naar de ouderzaken kijkt en vanuit proportionaliteit reden ziet voor aanpassing.
 - Ook het **systeem en stelsel** waar knelpunten zitten.
- Stas Fin is daarop **uitgebreid in de Kamerbrief van 15/11** teruggekomen en gaat, ook over de context en oorzaken, binnenkort met u in debat.

Q. Dit optreden en de taal waarmee over burgers wordt gesproken kan toch niet zonder personele consequenties blijven?

A.

- Het Kabinet wijst de manier waarop in dit dossier met ouders is omgegaan ten strengste af. De overheid **mag zo niet met burgers omgaan**. De woorden waarmee over de ouders wordt gesproken zijn **ongepast**.
- Zoals stas Fin ook eerder naar uw Kamer heeft aangegeven kan hij niet **ingaan op individuele medewerkers**.
- Ik kan dat zeker niet. Het is **niet aan mij** om daarover in gesprek te gaan met uw Kamer.
- Bij doorvragen: Ik kan in dit kader wel herhalen dat stas Fin ook in zijn brief aan de Kamer het belang van cultuurverandering benoemt. In het **cultuurtraject** wordt **uitgebreid met medewerkers en leidinggevenden** wordt gesproken over en **gereflecteerd op het gewenste gedrag**.
- Daar wordt ook **stilgestaan bij de uitkomsten van** en het herkennen en bespreekbaar maken van bv de vooringenomen aanpak.
- Dat is van noodzakelijk om **herhaling van vooringenomen handelen in de toekomst uit te sluiten**.

6. De nieuwsberichten waarnaar wordt verwezen

Artikel Leijten – RTL Nieuws

'Ontluisterend beeld'

Bewijs voor machtsmisbruik duikt op in toeslagenaffaire: 'Ontluisterend beeld'

18 november 2019 00:30

Aangepast: 18 november 2019 06:35

Topambtenaren van de Belastingdienst hebben willens en wetens toeslagen voor kinderopvang stop laten zetten, zelfs in zaken waarin al vaststond dat ouders er wel gewoon recht op hadden. De onrechtmatige stopzettingen werden tot op het hoogste niveau bij de Belastingdienst besproken.

Dit bewijs voor machtsmisbruik door de fiscus duikt op in documenten die staatssecretaris Menno Snel (Financiën) vrijdagavond openbaar maakte na een verzoek van RTL Nieuws en Trouw. Vrijdag zei de staatssecretaris dat hij geen aanwijzingen heeft dat 'ambtsmisdriven' zijn gepleegd.

In een Kamerbrief biecht Snel op dat de hoogste leiding op de hoogte was, en lagere ambtenaren instructies gaf om 'langs de randen van de wet' te opereren. Onduidelijk is of de voorganger van Snel, huidig VVD-minister ^{M14} Wiebes, wist van het 'onrechtmatig' handelen van de ambtenaren. Snel stelt daarover dat dit 'voor zover ik dat heb kunnen nagaan niet is gebeurd'.

Uit de stukken blijkt hoe achteloos de hoogste ambtenaren van de Belastingdienst omgingen met de wet in de doorgeschooten fraudejacht. Het Combiteam Aanpak Facilitators (CAF), werd aangestuurd door Blokpoel, toen algemeen directeur van de Belastingdienst. In verslagen staat letterlijk: "Blokpoel wil alles laten dichtdraaien, dus ook toeslagen, zelfs als die waarschijnlijk wel goed zijn."

Blokpoel zou dit bespreken met zijn baas, de Directeur-generaal van de Belastingdienst, ^{AR35} Veld, in de ambtelijke stukken aangeduid als de 'DG Bel'. Op dat moment, in 2014, is bij het hoogste management al helder dat onschuldige burgers slachtoffer worden van de massale stopzettingen van toeslagen: 80 procent van de aanpak is goed, maar bij 20 procent worden mensen gedupeerd die niets misdaan hebben, is de eigen inschatting. "Hoe nemen we de politiek hier in mee?"

Maandenlang staat als actiepoint op de agenda dat Veld dit moet bespreken met Wiebes. Uit de documenten blijkt dat Wiebes voorafgaand aan een Kamerdebat wel werd geïnformeerd over de 'werkwijze en resultaten' van het omstreden CAF-team.

Kleine onvolkomenheden: 'hard aanpakken'

Ook het aanpakken van een gastouderbureau in Eindhoven, waarvan zo'n 300 ouders de dupe werden, werd afgestemd met de hoogste ambtelijke baas, DG ^{AR35} Veld. In deze zaak, die de toeslagenaffaire aan aan het rollen bracht, werd verouderd nep-bewijs gebruikt om het bureau én ouders aan te pakken. Al voordat het onderzoek op gang was gekomen, stond intern al vast dat toeslagen bij alle ouders moesten worden stopgezet. "De post zal door B/T (Belastingdienst / Toeslagen, PK) aan DG Bel voorgelegd worden met het verzoek hard op te treden: op nihil zetten."

Deze illegale stopzetting werd uiteindelijk in de zomer van 2014 uitgevoerd, waardoor de 300 ouders én het bureau in grote problemen kwamen. Intern was bij Toeslagen al snel duidelijk dat de stopzetting werd doorgevoerd op basis van 'kleine onvolkomenheden' en dat ouders en het bureau niets te verwijten viel. In een vertrouwelijke mail uit september 2015: "Op papier is de rechtmatigheid aantoonbaar/aangetoond". Toch werd tegen deze ouders jarenlang doorgeprocedeerd - tot in de zomer van 2019.

Landsadvocaat sprak niet de waarheid

In een civiele procedure van het gastouderbureau ontkende de Landsadvocaat vorig jaar namens staatssecretaris Snel dat het de expliciete doelstelling van de Belastingdienst was om dit bureau in Eindhoven kapot te maken. Uit de stukken blijkt nu dat de Landsadvocaat niet de waarheid sprak. Uit een mail van 17 september 2014, over dit bureau: "Lijn: we stoppen de toeslagbetaling. Uitgangspunt moet wel zijn de facilitators aan te pakken. Hoe zorgen we ervoor dat zij uit de [M209] worden gehaald?"

Dit aanpakken van het vermeend frauderende bureau gebeurt over de rug van ouders. Voor de zekerheid worden daarom bij ouders ook bedragen over 2013 teruggevorderd. De Belastingdienst gaat er dan - in november 2014 - al vanuit dat het gastouderbureau kapot zal gaan 'naar aanleiding van de CAF-actie': "Maar we willen ze toch nog ongemerkt afscheid van ons laten nemen en €€€ bij hen incasseren." Staatssecretaris Snel wil de documenten waaruit blijkt hoe de Belastingdienst in 2013 bij de start van deze zaak sjoemelde met 'bewijs' niet vrijgeven, ondanks herhaalde verzoeken van de Kamer.

Onvolledig geïnformeerd

Verder blijkt dat staatssecretaris Snel meermalen onjuist of onvolledig is geïnformeerd door zijn ambtenaren. Hij kreeg onvolledige informatie over het verwerken van een tweede nationaliteit. En: nadat hij persoonlijk opdracht had gegeven uit te zoeken hoe het kon dat de Belastingdienst zelfs documenten achterhield in rechtszaken, kwam niet alles boven tafel. De huidige directeur Toeslagen is daarvoor verantwoordelijk, en werd intern op het matje geroepen.

Wat opvalt is dat haar voorganger, [] Blankestijn, wél over die stukken beschikte, en daarover eind 2016 al correspondeerde met de Nationale Ombudsman. Blankestijn was als directeur Toeslagen ook nauw betrokken bij de fraudejacht. Hij kreeg intern al in 2017 het advies om 'lering' te trekken uit het 'onbehoorlijke' optreden. Blankestijn is tegenwoordig directeur MKB bij de Belastingdienst; andere hoofdrolspelers als [] Veld en [] Blokpoel moesten eerder vanwege andere affaires het veld ruimen.

Onderzoek naar klokkenluider

Pijnlijk voor staatssecretaris Snel is dat uit ambtelijke nota's duidelijk wordt dat hij persoonlijk vooraf wist dat een onderzoek zou worden ingesteld naar de klokkenluider, de ambtenaar die zorgde dat sommige ontlastende stukken alsnog terecht kwamen bij procederende ouders. Op 19 september vorig jaar meldden zijn ambtenaren in een nota aan Snel: "Er wordt onderzoek gedaan hoe dit interne document naar buiten is gekomen." De klokkenluider werd daarna op non-actief gezet, met de

bedoeling hem te ontslaan. Dit werd pas teruggedraaid na onthullingen van RTL Nieuws en Trouw, en de Kamer de staatssecretaris dwong tot eerherstel voor de klokkenluider.

Ook blijkt uit ambtelijke notities dat Snel al eerder wist dat het niet alleen in de Eindhovense zaak helemaal mis zat, maar dat in meer zaken ouders de dupe werden. In juni van dit jaar zei hij nog letterlijk tegen de Kamer dat hij 'geen signalen' had dat er meer zaken waren. Maar in september 2018 werd hij intern al gewezen op een andere zaak waarin hetzelfde speelde en waarschuwden ambtenaren hem juist voor 'precedentwerking' als hij zou gaan toegeven. In mei van dit jaar kreeg Snel op eigen verzoek zelfs een notitie over een andere CAF-zaak (CAF16), waarin de onrechtmatige en 'gebruikelijke werkwijze' uit de doeken werd gedaan.

Bevoegdheid voor 'oplossing'

Ook werd Snel op 3 mei van dit jaar door ambtenaren in een notitie gewezen op zijn wettelijke bevoegdheid om zelf alvast met een oplossing te komen voor gedupeerde ouders. Normaal gebeurt dat niet als rechters hebben gesproken, maar: "U heeft de mogelijkheid hierop beleidsmatig een uitzondering te maken." Snel heeft dat toen niet gedaan, maar koos ervoor eerst een commissie in te stellen.

De Tweede Kamer nam donderdag een motie aan van de Kamerleden Pieter Omtzigt (CDA), Lodders (VVD) en Renske Leijten (SP). Die vraagt staatssecretaris Snel om in een exacte tijdlijn aan te geven wie verantwoordelijk was voor het onrechtmatig handelen door ambtenaren van de Belastingdienst. Zowel Snel als de EXDONNER1 wilden daar tot dusver niet aan; zij houden het op 'institutionele vooringenomenheid' bij de dienst.

'Ontluisterend' en 'ongelooflijk'

Omtzigt spreekt van een 'ontluisterend' beeld dat oprijst uit de vrijgegeven documenten. Hij wil dat Snel binnen een week het feitenrelaas naar de Kamer stuurt. De staatssecretaris mag zich volgens hem niet langer verschuilen achter 'institutionele' fouten: "Hij zal zelf moeten laten nagaan wie welke wetten bewust overtreden heeft." SP-Kamerlid Renske Leijten noemt de nieuwe informatie 'echt ongelooflijk' en zegt: "Nog steeds weten we niet alles, en nog steeds wordt informatie geweigerd. De staatssecretaris had het zelf al lang kunnen regelen. En wat doet hij voor alle andere gedupeerden?"

Vrijdag kondigde Snel compensatie aan voor de eerste groep van 300 gedupeerde ouders, na het rapport van DONNER. Verwacht wordt dat nog eens duizenden ouders slachtoffer zijn.

Motto 'License to disturb' weggemoffeld

Uit de nu openbaar gemaakte documenten blijkt verder dat intern al bijna drie jaar duidelijk was in welke bewoordingen het CAF-team sprak over betrokken ouders en bureaus. Het motto 'license to disturb' uit de weekverslagen van het CAF-team werd begin 2017 doelbewust en met veel knip- en plakwerk weggelakt uit een andere procedure op basis van de Wet Openbaarheid van Bestuur – zonder dat duidelijk was dát dit was gelakt. Dit manipuleren met informatie gebeurde onder verantwoordelijkheid van een andere hoge ambtenaar, een jurist die deel uitmaakt van het Managementteam van de Belastingdienst. Het bestaan van de wekelijkse nauwgezette verslagen van het CAF-team werd tot dusver achtergehouden in Wob-procedures en voor de Tweede Kamer. Snel beweerde steeds dat het fraudeteam informatie niet op orde had.

Artikel Omtzigt – RTL Nieuws

Staatssecretaris Snel: 'Ik kan aangedane leed nooit goedmaken

15 november 2019 16:38

Aangepast: 15 november 2019 17:10

Staatssecretaris Menno Snel is diep door het stof gegaan over het leed dat hij ouders heeft aangedaan die onterecht werden beschuldigd van fraude met toeslagen voor de kinderopvangtoeslag. "Daar maak ik nog een keer duidelijk excuses voor", zei Snel tijdens een persconferentie. "Dat is echt, echt, niet oké wat daar is gebeurd."

Snel lichtte het besluit van het kabinet toe om gedupeerde ouders door de onterechte terugvordering van kinderopvangtoeslagen, nog voor het einde van dit jaar financieel te compenseren.

De schadevergoeding wordt vormgegeven zoals de EXDONNER1, die onderzoek deed naar de affaire en daar deze week verslag over uitbracht, heeft geadviseerd. De gedupeerden krijgen de onterecht teruggevorderde bedragen alsnog uitbetaald en ontvangen daarnaast extra compensatie voor materiële en immateriële schade.

Grenzen overschreden

Snel oordeelt in navolging van de EXDONNER1 hard over de fouten die de fiscus in deze zaak heeft gemaakt. "De grenzen van de handhaving zijn doelbewust opgezocht en wat mij betreft overschreden", schrijft de bewindsman. Honderden gezinnen werden ten onrechte van fraude beticht en in de financiële ellende gestort doordat zij vele duizenden euro's aan toeslagen moesten terugbetalen.

De staatssecretaris erkent dat hij het geduld van de getroffen ouders én van de Tweede Kamer 'lang op de proef heeft gesteld', en zegt dat te betreuren. De onrechtmatige handelwijze van de fiscus 'wringt temeer omdat het kwetsbare groepen betreft, waarbij het stopzetten of intrekken van een toeslag extra schrijnend kan uitpakken'.

Meer zaken

Of de Belastingdienst ook in vergelijkbare zaken ouders heeft benadeeld, wordt nog onderzocht. De EXDONNER1 gaat ervan uit dat uiteindelijk eerder duizenden dan honderden mensen gecompenseerd moeten worden.

Snel kondigt daarnaast maatregelen aan om herhaling in de toekomst te voorkomen. Zo wordt onderzocht of vereenvoudiging van de Belastingdienst, bijvoorbeeld door onderdelen af te splitsen, de organisatie effectiever kan maken.

Snel schrijft in zijn brief aan de Tweede Kamer dat ouders die zich nog niet hebben gemeld, terecht kunnen bij de Belastingtelefoon. "De melding wordt zorgvuldig geregistreerd en doorgeleid naar de juiste afdeling waar de melding wordt opgepakt. Ook deze ouders zullen geïnformeerd worden over de vervolgstappen", schrijft hij.